

Ochrana súkromia a správa osobných údajov v repozitároch šedej literatúry

V každom digitálnom repozitári akejkoľvek povahy možno nájsť dáta, ktoré sa priamo vzťahujú k jednotlivým fyzickým osobám. Tento článok sa bude venovať osobným údajom, ktoré sa v repozitári vyskytnú náhodilo, pri spracovávaní iných informácií, ktoré nemajú povahu osobných údajov¹. Príkladom môžu byť zápisy z jednaní, výročné správy, propagačné brožúry či fotografická dokumentácia inštitúcie, v ktorých sa náhodilo objavujú údaje o ich zamestnancoch, pričom tieto údaje nie sú pre samotnú informačnú hodnotu dokumentov nijako dôležité.

Tieto dokumenty spravidla nie sú uchovávané za účelom zhromažďovania informácií o jednotlivých osobách, na druhej strane môžu ale obsahovať informácie, ktoré sa postupom času stanú pre tieto osoby nepríjemné. S ohľadom na stále, pomerne čerstvé, rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci „Google

Spain“ (C-131/12)² z mája 2014, ktoré sa pomerne zásadným spôsobom postavilo za právo jednotlivca „byť zabudnutý“ sa dá očakávať, že počet žiadostí o odstránenie osobných informácií z verejne dostupných repozitárov vzrastie. Ambíciou tohoto článku je poskytnúť niekoľko návrhov, akým spôsobom sa môže správca repozitára zachovať v prípadoch, keď obdrží žiadosť o odstránenie vybraných dokumentov s odvolaním sa na ochranu osobných údajov jednotlivca.

Hlavné závery prípadu Google Spain

Súdny prípad „Google Spain“ sa dotýkal osobných údajov indexovaných vo vyhľadávacej službe „google search“. Príčinou sporu bola sťažnosť španielskeho občana na španielsky úrad pre ochranu osobných údajov. Španielskemu občanovi prekázala skutočnosť, že vyhľadávač Google indexoval niekoľko rokov staré novinové oznámenie, v ktorom sa čitatelia mohli

¹ Závery publikované v tomto článku sú podrobne rozpracované v predchádzajúcej publikácii autora KOŠČÍK. M. *Privacy and anonymization in grey literature repositories*, *Grey Journal*. Amsterdam: Greynet, 2014. ISSN 1574-1796. s. 47

² C-131/12: Rozsudok súdneho dvora, veľká komora z 13. 5. 2014. Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González.

dozvedieť o jeho problémoch so splácaním dlhov v minulosti³. Pretože si ďalej neželal, aby sa ktokoľvek, kto si prelustruje jeho meno vo vyhľadávачi, dozvedel o jeho finančných problémoch z minulosti, požadoval, aby spoločnosť Google prestala spájať jeho meno s odkazom na daný inzerát. Argumentoval tým, že sa spoločnosť Google zaindexovaním stala „prevádzkovateľom“ osobných údajov, dovoľoval sa voči prevádzkovateľovi povinnosti tieto osobné údaje odstrániť, pretože podľa neho nemal Google žiadny právny nárok na spracovávanie údajov tohoto typu. Google sa bránil tvrdením, že sa nejedná o systematické spracovanie osobných údajov, pretože informácie spracováva v ich celistvosti bez toho, aby rozlišovali medzi osobnými údajmi a inými informáciami⁴.

Súdny dvor pomerne prekvapujúco potvrdil právny názor španielskeho občana a prehlásil, že: „*automatickým, neustálym a systematickým preskúvaním internetu na účely hľadania informácií, ktoré sú tam uverejnené, poskytovateľ vyhľadávača 'zbiera' takéto údaje, ktoré následne 'vyhladáva, zaznamenáva a organizuje' v rámci svojich indexačných programov, 'uschováva' na svojich serveroch a prípadne 'odhaľuje' a 'sprístupňuje' svojim používateľom vo forme zoznamov výsledkov ich vyhľadávani' a dané operácie, musia byť kvalifikované ako 'spracovanie', pričom je irelevantné, že poskytovateľ vyhľadávača uplatňuje rovnaké operácie aj na iný druh informácií a nerozlišuje medzi týmito informáciami a osobnými údajmi*⁵.”

Súd ďalej dospel k záveru, že *pre splnenie podmienok predpokladaných predpismi na ochranu osobných údajov je poskytovateľ vyhľadávača povinný odstrániť zo zoznamu výsledkov, ktoré sa zobrazia v nadväznosti na vyhľadávanie uskutočnené na základe zadania mena určitej osoby, odkazy na webové stránky uverejnené tretími osobami, ktoré obsahujú informácie týkajúce sa uvedenej osoby, a to aj za predpokladu, že toto meno a tieto informácie nie sú ešte predtým alebo súčasne vymazané z týchto webových stránok, a to prípadne aj vtedy, ak je ich uverejnenie na uvedených stránkach ako také v súlade s právnymi predpismi*⁶.”

Význam záverov Google Spain pre digitálne repozitáre

Pre prevádzkovateľov digitálnych repozitárov je nesporne najdôležitejší záver, že i osobné údaje, ktoré sa nahodilo objavujú v ich databázach pri archivácii rôznych dokumentov spôsobia, že sa prevádzkovatelia repozitárov stanú tiež „prevádzkovateľmi osobných údajov“ v zmysle zákona o ochrane osobných údajov (ďalej ZoÚ). Digitálny repozitár sa tak nebude môcť spoľahnúť ani na výnimku obsiahnutú v § 3 zákona o ochrane osobných údajov, v ktorom sa uvádza, že *sa ZoÚ nevzťahuje na osobné údaje, ktoré boli získané náhodne bez predchádzajúceho určenia účelu a prostriedkov spracovania, bez zámeru ich ďalšieho spracovania v usporiadanom systéme podľa osobitných kritérií a nie sú ďalej systematicky spracované*. Aj keď k týmto „skladovaným“ údajom repozitár príde náhodne pri archivácii dokumentov a primárnym účelom archivácie dokumentov, bude systematické ukladanie a indexovanie týchto dokumentov, s najväčšou pravdepodobnosťou úradmi a súdmi bude posudzované ako spracovanie osobných údajov.

Na základe tohoto záveru musí správca každého repozitára vyriešiť dve zásadné otázky:

- ako nastaviť procesy archivácie tak, aby tieto procesy spĺňali kritéria stanovené zákonom o ochrane osobných údajov;
- ako sa vyrovnáť s požiadavkami jednotlivcov na prípadné odstránenie zverejnených dokumentov či údajov.

Základné zákonné požiadavky na spracovanie osobných údajov

Zákon o ochrane osobných údajov ukladá povinnosti predovšetkým „prevádzkovateľom“ a „spracovateľom“ osobných údajov. V prípade, že má správca repozitára plnú kontrolu nad tým, ktoré dáta sa v repozitári objavujú, bude považovaný za *prevádzkovateľa* osobných údajov, pokiaľ repozitár slúži ako služba pre ďalších vkladateľov bude považovaný za *spracovateľa*. Účelom tohoto článku nie je obecné pojednanie o právach a povinnostiach prevádzkovateľa a spracovateľa, a preto si na tomto mieste článok vystačí s len odkazom na príslušnú zákonnú úpravu a komentárovú literatúru⁷. Pripomeňme si však základné pravidlo, že osobné údaje je možné spracovávať buď so súhlasom subjektu osobných údajov, alebo v prípadoch výslovne stanovených zákonom. Medzi prípady, kedy je možné spracovať osobné údaje aj bez súhlasu budú pre prevádzkovateľov digitálnych repozitárov relevantné hlavne tieto prípady (§10 ZoÚ):

spracovanie osobných údajov je nevyhnutné pre potreby informovania verejnosti masovokomunikačnými prostriedkami, a ak osobné údaje spracováva prevádzkovateľ, ktorému to vyplýva z predmetu jeho činnosti; to neplatí, ak spracovaním osobných údajov na takýto účel prevádzkovateľ porušuje právo dotknutej osoby na ochranu jej osobnosti a súkromia;

spracovávajú sa osobné údaje, ktoré už boli zverejnené v súlade so zákonom;

spracovanie osobných údajov je nevyhnutné na splnenie dôležitej úlohy realizovanej vo verejnom záujme. Pojem verejný záujem je pre účely zákona definovaný v §3.

Druhým základným pravidlom je, že osoba, ktorej osobné údaje sú spracované, môže požadovať ich odstránenie nasledovnými spôsobmi:

- vezme späť súhlas so spracovaním osobných údajov, pokiaľ sa jedná o osobné údaje spracované na základe súhlasu;
- bude sa domáhať likvidácie osobných údajov, ktoré sú predmetom spracovania a v rozpore so zákonom;
- bude sa domáhať opravy alebo likvidácie svojich nesprávnych, neúplných alebo neaktuálnych osobných údajov.

Z toho vyplýva záver, že sa prevádzkovateľ repozitára musí vážne zaoberať každou požiadavkou fyzickej osoby na odstránenie jej osobných údajov, čo však neznamená, že musí každej požiadavke automaticky vyhovieť.

Ako sa pripraviť na žiadosti o odstránenie konkrétnych dokumentov?

Za účelom dodržania všetkých zákonných predpisov by mal správca repozitára vychádzať z predpokladu, že je daný re-

³ konkrétne išlo o oznámení o dražbe

⁴ C-131/12, čl. 22

⁵ C-131/12, čl. 28

⁶ C-131/12, čl. 62

⁷ Valková Z., Dudáš J.: Zákon o ochrane osobných údajov komentár od autorov zákona. Vyd. 1. Bratislava: 2013, ISBN 978-80-9714-764-8.

pozitár taktiež databázou osobných údajov. Mal by vytvoriť a zverejniť základný dokument (štatút) repozitára, teda dokument obsahujúci zásady pre zverejňovanie dokumentov a ochranu osobných údajov. Tento základný dokument by mal v prvom rade stanoviť účel, ktorý má repozitár plniť. Repozitáre už podľa definície slúžia k zverejňovaniu informácií verejnosti a jeho prevádzkovateľ by mal vymedziť, v čom spočíva verejný záujem pri sprístupňovaní archivovaných dokumentov. Vymedzenie účelu nie je len zákonná povinnosť prevádzkovateľa osobných údajov. Predovšetkým sa na tento verejne deklarovateľný účel môže prevádzkovateľ odvolávať v prípade, že sa rozhodne zamietnuť žiadosť dotknutej osoby na odstránenie konkrétneho obsahu.

Prevádzkovateľ repozitára má povinnosť určiť v rámci svojej inštitúcie osobu zodpovednú za dodržiavanie predpisov na ochranu osobných údajov. Odporúčam, aby boli kontaktné údaje tejto osoby zverejnené na viditeľnom mieste digitálneho repozitára a zároveň obsiahnuté v štatúte repozitára. Štatút by mal obsahovať procesný postup, akým sa budú žiadosti dotknutých osôb riešiť.

U verejných repozitárov je časté, že zhromažďujú informácie, ktoré boli zverejnené v súlade so zákonom. Zákon však ukladá každému kto tvrdí, že spracováva zverejnené osobné údaje, aby bol schopný na požiadanie preukázať, že spracované osobné údaje už boli zákonne zverejnené.

Prevádzkovateľ repozitára sa bude pravdepodobne zaoberať otázkou „anonymizácie“ všetkých zverejnených dokumentov s cieľom zníženia právnych rizík spojených s repozitárom. Je nesporné, že úplnou či čiastočnou anonymizáciou (pseudonymizáciou) osobných údajov, (napríklad nahradením mien iniciálami) prevádzkovateľ zníži mieru zásahu do práv dotknutých osôb. Tento proces je však pomerne nákladný po stránke časovej i finančnej a vo väčšine prípadov nie je nevyhnutný. Zákonné požiadavky na ochranu osobných údajov sa spravidla dajú splniť aj bez úplnej anonymizácie dokumentov.

Na tomto mieste je ešte potreba upozorniť na skutočnosť, že všetky informačné systémy, v ktorých prebieha spracovanie osobných údajov podliehajú oznamovacej povinnosti podľa § 34 ZoOU.

Akým spôsobom riešiť žiadosti o odstránenie osobných údajov?

Ako už bolo uvedené vyššie, žiadosti o odstránenie dokumentov môžu byť založené na údajnom rozpore spracovania údajov so zákonom, nesprávnosti a irelevantnosti údajov a odvolaním súhlasu so spracovaním osobných údajov.

Najjednoduchšia situácia nastáva v prípade, že repozitár obsahuje údaje, ktoré boli do repozitára umiestnené výhradne na základe súhlasu dotknutej osoby. Dotknutá osoba má právo vziať udelený súhlas späť a prevádzkovateľ má povinnosť daný údaj odstrániť. To samozrejme neplatí pre situácie, v ktorých má prevádzkovateľ právo spracovávať osobné údaje aj bez súhlasu (tieto prípady sú vymenované v §10 ZoOU).

Právo spracovávať osobné údaje bez súhlasu však nie je neobmedzené ani v prípadoch, v ktorých sú naplnené znaky § 10 ZoOU. V každej situácii je potrebné zohľadňovať základné pravidlo, že osobné údaje je možné spracovávať výhradne za stanoveným cieľom. Jeden dokument môže obsahovať viacero osobných údajov o fyzickej osobe, pričom niektoré z nich

môžu byť pre stanovený účel relevantné a iné nie. Napríklad verejne dostupný archív športového zväzu obsahuje výsledkové listiny mládežníckych súťaží, tieto listiny ale môžu obsahovať nahodilý výskyt iných osobných údajov, akými sú dátumy narodenia registrovaných športovcov, alebo mená ich rodičov. Tieto údaje nie sú relevantné pre účel spracovania a spracovateľ by ich mal na požiadanie odstrániť.

Skutočnosť, že zverejnený dokument obsahuje nahodilú informáciu o fyzickej osobe, ktorá nie je relevantná pre účel, kvôli ktorému je dokument zverejnený, pochopiteľne neznamená, že je potrebné odstrániť celý dokument. Dá sa pristúpiť k miernejším opatreniam akými je napríklad zabielenie nerelevantnej časti, či odstránenie slovného spojenia z indexového vyhľadávania.

Záver

Ochrana osobných údajov a súkromia jednotlivca je v prípade on-line repozitárov otázkou, ku ktorej je potrebné pristupovať s veľkou vážnosťou a zodpovednosťou. Prevádzkovatelia repozitárov budú v niektorých prípadoch povinní vyhovieť žiadostiam o odstránenie niektorých údajov či dokumentov aj v prípade, že sú informácie pravdivé a získané v súlade so zákonom. Ochrana súkromia či osobných údajov však nie sú absolútnymi hodnotami, ktoré by vo všetkých prípadoch prevážili nad verejným záujmom. Správcovia verejných repozitárov môžu za istých zákonných podmienok odmietajúť žiadosti o vymazanie vybraných údajov či dokumentov. Svoje rozhodnutie však musia primerane odôvodniť s odvolaním sa na relevantnosť zverejnenia daných informácií pre verejný záujem.

Zdroje

1. AUSLOOS, Jef. The 'Right to be Forgotten' – Worth Remembering? *Computer Law & Security Review*, 2012, 28.2: 143-152. Factsheet on the right to be forgotten
2. BENNETT, Steven C. Right to Be Forgotten: Reconciling EU and US Perspectives, *The Berkeley J. Int'l L.*, 2012, 30: 161.
3. NARAYANAN, Arvind, et al. A critical look at decentralized personal data architectures. *arXiv preprint arXiv:1202.4503*, 2012.
4. ROSEN, Jeffrey. The right to be forgotten. *Stanford law review online*, 2012, 64: 88.
6. TAN, Domingo R. Personal privacy in the information age: Comparison of internet data protection regulations in the United States and European Union. *Loy. LA Int'l & Comp. LJ*, 1999, 21.
7. USTARAN, Eduardo, The wider effect of the 'right to be forgotten' case, *Privacy and data protection Journal*, vol. 14, Issue 8 (online). Available at <http://www.hldataprotection.com/files/2014/09/The-wider-effect-of-the-right-to-be-forgotten-case-Eduardo-Ustaran-Hogan-Lovells.pdf> cit. 20-11-2014
8. KOŠČÍK, M. *Privacy and anonymization in grey literature repositories*, *Grey Journal*, . Amsterdam: Grey-net, 2014. ISSN 1574-1796. vol. 11, s. 47

Autor pôsobí na Ústave práva a technológií Právnickej fakulty a na Ústave Ochrany a podpory zdravia Lekárskej fakulty Masarykovy Univerzity. Publikácia bola spracovaná v rámci riešenia projektu Grantovej agentury Českej republiky (GAČR): „Právni rámec sběru, zpracování, uchování a užívání výzkumných dat (GA15-20763S)“

Mgr. Michal Koščík, Ph.D.

koscik@med.muni.cz

(Ústav práva a technológií, Právnická fakulta a Ústav ochrany a podpory zdravia, Lekárska fakulta Masarykova univerzita, Brno)